

Budapest székesfőváros könyvtárainál rendszeresített könyvtári szakvizsga szabályzata

Jegyzetekkel kísérte és kiadta a Fővárosi Könyvtár

☞ **Ára**
50 fillér

Budapest 1911.
Benkő Gyula cs. és kir. udv. könyv-
kereskedése (V., Dorottya-utca 2. sz.)

Budapest székesfőváros könyvtárainál rendszeresített könyvtári szakvizsga szabályzata

Jegyzetekkel kísérte és kiadta a Fővárosi Könyvtár

☞☞ **Ára**
50 fillér

Budapest 1911.
Benkő Gyula cs. és kir. udv. könyv-
kereskedése (V., Dorottya-utca 2. sz.)

1. §. — Mindazok, akik a székesfőváros könyvtáraiban rendszeresített állást óhajtanak elnyerni, avagy a középfokú tisztviselők számára előírt minősítés nélkül az ideiglenes könyvtári hivatalnokok státusában a VIII. fizetési osztálynál magasabbra akarnak jutni, az 1871/1911. sz. kgy. hat. értelmében ezen állásokra meg nem választhatók, illetve elő nem léptethetők, mielőtt elméleti és gyakorlati rátermettségüket nem igazolták: ezen célra könyvtári szakvizsgát kell letenniük.

A vizsga letételéből senki sem támaszthat jogigényt tisztviselői vagy hivatalnoki állásra.

A VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG

2. §. — A vizsgáló bizottság a könyvtári bizottság elnökének vagy helyettesének elnöklete alatt 7 tagból áll; ezek:

1. az illetékes tanácsi ügyosztály vezetője; 2. a könyvtári bizottság három tagja; 3. a Fővárosi könyvtár igazgatója; 4. a Fővárosi könyvtár aligazgatója vagy főkönyvtárosa, aki egyúttal a bizottság jegyzője és 5. egy külső tag.

A vizsgáló bizottság tagjait a könyvtári igazgató előterjesztésére a tanács hívja meg, illetőleg nevezi ki. Külső tagul a tanács egyszerre három szakembert vagy egyetemi tanárt kér föl, akik váltakozva hivandók be.

Úgy a könyvtári bizottság által kiküldött, mint a tanács által meghívott tagok megbízatása egy évre szól.

3. §. — Érvényes határozat hozatalához az alsó fokú vizsgán az elnökön kívül a vizsgáló bizottság legalább 2, a közép és felső fokún legalább 4 tagjának jelenléte szükséges. Az elnök csak szavazategyenlőség esetén szavaz.

A VIZSGA FOKOZATAI

4. §. — A könyvtári szakvizsga 3 fokozatu és pedig:

- a) alsó fokú, amely a VIII. fiz. osztálynál magasabb id. hivatalnoki,
- b) közép fokú, amely a középfokú, és
- c) felső fokú, amely a tudományos állásokra képesít.

A VIZSGÁRA BOCSÁTÁS FÖLTÉTELEI

5. §. — 1. Az alsó fokú könyvtári vizsgára bocsáthatók iskolai képesítésükre való tekintet nélkül azok, akik 3 évi könyvtári gyakorlatot tudnak felmutatni a Fővárosi könyvtárban vagy más, szakszerű vezetés alatt álló nagyobb nyilvános könyvtárban.

2. A középfokú vizsgára jelentkezők a következő előfeltételeket tartoznak igazolni:

- a) a középiskola, vagy azzal egyenrangú szakiskola elvégzését;
- b) 2 évi rendszeres könyvtári működést szakszerű vezetés alatt álló nyilvános könyvtárban;
- c) a könyvtári vizsga tárgyaival való rendszeres foglalkozást legalább egy éven át könyvtáros iskolában, illetve ennek híján egyetemi vagy szabadiskolai tanfolyamokon;
- d) a vizsgálati kérvénnyel együtt tartozik a jelölt a könyvtári vizsga tárgyai köréből választott kérdésről maga készítette és egy fél nyomtatott íven túl nem terjedő értekezést benyújtani. Az értekezést egész íven, de annak csak félfoldán és gépen kell leírni. A jelölt mellékelni tartozik a következő, sajátkezűleg aláírt nyilatkozatot: „Kijelentem, hogy a betérjesztett értekezést segítség nélkül magam dolgoztam ki.”

Ha a jelölt a d) pont alatti előfeltételnek kitűnően megfelel, valamint nyelvismereteit és a könyvtári vizsga tárgyaival való rendszeres foglalkozást elfogadható bizonyítványokkal igazolni tudja, vagy végül a felső fokú vizsgára előírt teljes képesítése van: a tanács az igazgató előterjesztésére a b) alatti feltételtől eltekinthet.

3. A felső fokú vizsgára jelentkezők a következő előfeltételeket tartoznak igazolni:

- a) az egyetemi vagy az egyetemmel egyrangú főiskola oklevelét;
- b) egy évi rendszeres könyvtári gyakorlatot szakszerű vezetés alatt álló tudományos vagy nyilvános könyvtárban.

Különleges nagy tudományos érdemek esetén a tanács az igazgató javaslatára ezen követelménytől eltekinthet.

- c) Tudományos, kivált könyvtártani és társadalomtudományi irodalmi működést.

6. §. — A könyvtári igazgató határoz elsőfokon afölött, hogy a jelentkező az előírt feltételek alapján vizsgára bocsátható-e. Határozata ellen a tanácshoz lehet felebbezni.

BEADVÁNYOK

7. §. — A vizsgálatra bocsátás iránti kérvényeket a könyvtári igazgatóhoz kell benyújtani.

A főváros könyvtáraiban alkalmazott jelölteknek a kérvényhez melléketeket csatolniuk nem kell, kivéven az 5. § 2. d) pontjában megkívánt értekezést.

Nem kebelbeli jelentkezők a kérvényhez az 5. §-ban előírt előfeltételeket igazoló okmányokon kívül a következőket kell hogy csatolják, illetve csatolhatják:

- a) életrajz,
- b) működési bizonyítványok,
- c) iskolai bizonyítványok,
- d) szakirodalmi munkásság.

A VIZSGA LEFOLYÁSA

8. §. — Minden fokozatú vizsgát mindenkor külön-külön kell lefolytatni, de a fokozaton belül a bizottság egyszerre több — de háromnál nem több — jelöltet vizsgáztathat.

9. §. — Olyan jelöltek, akik a megkövetelt könyvtári gyakorlatot a Fővárosi könyvtárban szerezték meg, a vizsga egyes tárgyai alól fölmenthetők. Ugyanilyen kedvezményben részesülhetnek azok is, akik a könyvtári vizsga egyes tárgyainak körében eredményes irodalmi működést fejtettek ki.

Az erre irányuló javaslatot a vizsgáló bizottságnak a könyvtári igazgató teszi meg s a bizottság a jelöltet a kitűzött határidő előtt legalább 14 nappal tartozik határozatáról értesíteni.

A VIZSGA TÁRGYAI

10. §. — Az összes fokozatokon a következő ismeretkörökben való jártasságukat tartoznak a jelöltek írásban és szóban igazolni:

1. Könyvtártan.
2. Könyvtári gyakorlat, katalogizálás és osztályozás.
3. Könyvészet.
4. Irodalom- és tudománytörténet.
5. Társadalomtudományi, politikai és bölcsészeti alapismeretek.
6. Nyelvismeretek.

ALSÓ FOKÚ VIZSGA

11. §. — Az alsó fokú vizsga célja nem annyira a jelölt *rendszeres* műveltségének megállapítása, mint inkább oly *egyes* tények ismeretée, amelyek a könyvtári gyakorlatban mulhatatlanul szükségesek. Ezért a jelölttől összefüggő előadást, pontos meghatározásokat, megállapodott ítéletet megkívánni nem lehet.

12. §. — Az alsó fokú vizsga tárgyai:

A) ÍRÁSBELI RÉSZ

1. Tíz egyszerűbb magyar és német munka katalogizálása a betűrendes katalógus számára.

2. Fordítás egy, a jelölt által választott idegen nyelvből magyarra, szótár segítségével.

A jelölt, kívánságára, magyarból idegen nyelvre, vagy több nyelvből magyarra, vagy szótár nélkül fordíthat s ez előnyére számít.

3. Helyesírás, gépírás gépbemondás után, levelező gyorsírás és könyvtárírás.

B) SZÓBELI RÉSZ

1. KÖNYVTÁRTAN

a) Könyvtártörténet és szervezet. Könyvtárak fajai. Könyvtárak együttműködése egymással, iskolákkal, nyilvános gyűjteményekkel, szabadoktató intézményekkel.

Példák. — Milyen hatással volt a könyvnyomtatás a könyvtárak fejlődésére? — Mit tud Mátyás király könyvtáráról? — Nevezze meg a legnagyobb magyar könyvtárakat. — Milyen változásokon ment át a Fővárosi könyvtár szervezete? — Mondjon a könyvtárak együttműködésére példát Budapesten. — stb., stb.

b) Könyvtárak alapítása, fejlesztése és jövedelmi forrásai. Felügyelő szervek. A könyvtári személyzet: tagozás, képesítés, jogok és köteleességek.

Példák. — Mik a Fővárosi könyvtár jövedelmi forrásai? Az Egyetemi könyvtáréi? — Mire fordítjuk a bevételt? — Mi a könyvtári adó? — Milyen módon jutnak a könyvtárak könyvekhez? — Milyen jogokat gyakorol a főváros tanácsa a könyvtár fölött? — Milyen kategóriákra oszlik a személyzet a tudományos könyvtárakban? — Kik szoktak mellékhivatalban könyvtároskodni és miért? — stb., stb.

c) Könyvtárápület. Berendezés. Könyvtári egészségügy.

Példák. — Milyen helyiségekből áll egy könyvtár? — Miből áll egy gyermekkönyvtár berendezése? — Mivel lehet az olvasóteremben a csön-det biztosítani? — Mennyi helyet kell szánni egy felnőtt olvasónak? Gyer-meknek? — Hány fok a megengedhető hőmérséklet fűtés idején? — Mi az olvasóterem legjobb elhelyezése? — Miből áll az olvasóterem felszerelése? — stb., stb.

2. KÖNYVTÁRI GYAKORLAT

a) Az egyes könyvtári osztályok szervezete és munkaköre. Ügyrend, munkarend. Könyvtári statisztikák vezetése. Fiók, ifjúsági, letéti könyvtárak kezelése. Iskolai kezelésben álló könyvtárak.

Példák. — Mi történik a katalógizáló osztályban? — Milyen műveleteken megy egy könyv keresztül, amíg a kölcsönzőhöz jut? — Miféle módjai vannak a könyvek lebélyegzésének? — Milyen adatokra terjeszkedik ki a forgalmi statisztika? — Miről intézkedik a munkarend? — Milyen viszonyban vannak a fiókkönyvtárak a központhoz? — Hogyan működik együtt az ifjúsági könyvtár az iskolával? — Miben különbözik a fiókkönyvtár anyaga a központétól? — stb., stb.

b) Az olvasók támogatása. A könyvtári személyzet és a közönség viszonya. Könyvtári propaganda és a közönség felvilágosítása a könyvtár használata felől. Olvasó klubok, előadások, könyvkiállítások.

Példák. — Mit tenne, hogy a VI. kerületi könyvtár forgalmát fokozza? — Megeshetik-e, hogy kívánatos a könyvtár forgalmát csökkenteni? — Mi szolgáthat okot erre? — Mire kell különösen ügyelni új látogatóknál? — Mit tenne, ha gyanúja volna, hogy a jótálló aláírása hamis? — Milyen eljárást tanusít olyannal szemben, aki nem rosszakaratból rongálta meg a könyvet? — Mennyiben lehet az olvasókat irányítani? — Meddig terjedhet ez? — stb., stb.

c) A budapesti könyvtárak anyaga és használatuk föltételei.

Példák. — Hova küldene olvasót, aki a finn népköltészet irodalmát keresi? — Kik látogathatják a Képviselőház könyvtárát? — Hol van a Kereskedelmi kamara könyvtára és mikor van nyitva? — Ki a Múzeumi könyvtár igazgatója? — stb., stb.

d) A kölcsönzés módjai és rendszerei. A kölcsönzés technikája. Díjak.

Példák. — Milyen idősnek kell lennie, aki kölcsönzésre jogot formálhat? — Kit lehet a kölcsönzésből kizárni? — Kinek a dolga ez? — Mi az indikátor? — Mennyi időre helyes egy könyvet kikölcsönözni? — Milyen módjai vannak a késedelmes kölcsönzők rendreszoktatásának? A könyvek behajtásának? — Milyen díjakat szed a könyvtár? — stb., stb.

e) Könyvkötés. Anyag, minőség, szín, árak. Minták. Nyilvántartás. Jelzések.

Példák. — Milyen anyagba kötne kézikönyvtári könyvet? Regényt? — Milyen könyvet kötne mosható anyagba? — Mit jelentenek a színek? — Hogyan alkalmazzuk a szignaturákat? — Hogyan rövidítjük a könyv címét? — Hogyan kötünk több kötetes munkát? Folyóiratot? — Mikor és miért kötjük be a borítékokat? — Hogyan bánunk a mellékletekkel? — A nyilván-
tartásnak mire kell kiterjednie? — stb., stb.

f) Folyóiratok és újságok kezelése.

Példák. — Mi történik egy folyóirattal beérkezésétől addig, amíg a polcra jut? — Mikor és hogyan reklamálunk egy folyóiratszámot? — Kik szállítják a folyóiratokat? — Hogyan ellenőrizzük a folyóirat előfizetését? — Mely folyóiratokat helyezünk el az olvasóteremben? — Mi a különbség folyóiratok és újságok kezelése közt? — Milyen módon kezelünk olyan folyóiratokat, amelyeket nem szándékunk megőrizni? — Hogyan rendezhetjük a folyóiratokat az olvasóteremben? — stb., stb.

g) Katalogizálás. A katalógus célja és fajtái. A rendsző fogalma és meg-
állapítása. Főcím, utalócím. A katalógus formái: cédula, könyv stb. Nyom-
tatott katalógusok: értesítők, alkalmi könyvjegyzékek stb. A leggyakoribb
rövidítések.

Példák. — Hányféle katalógus van? — Mire való a katalógus? — Miben
különbözik a főcédula az utalótól? — Milyen rendsző alatt keresné a Heinrich-
féle Egyetemes irodalomtörténetet? — Mit tartalmaz az Értesítő? — stb., stb.

h) Osztályozás. Az osztályozás célja. Nevezetesebb rendszerek, jelzések.
Az osztályozás alkalmazása az elhelyezésnél. Speciális gyűjtemények.

Példák. Mi a tizedes rendszer? — Milyen rendszert követ az Egyetemi
könyvtár? — Hogyan vannak fölállítva a Fővárosi könyvtár könyvei? — stb., stb.

Tan- és segédkönyvek

Ferenczi Zoltán. A könyvtárak alapvonalai. Bp.: Athenaeum 1903.

Gulyás Pál. A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése. Bp.: Athenaeum 1909.
Népművelés. 6. 1911. 2. (könyvtári) szám.

Szabó Ervin: A modern könyvtáráépítés némely elvéről. Bp.: Benkő 1911.

Fritz, Gottl. Das moderne Volksbildungswesen. (Aus Natur- und Geistesw. 266.)

Greve, H. E. Das Problem der Bücher- und Lesehallen. Leipzig: Mass & Van
Suchtelen 1908.

Jaeschke, Em. Volksbibliotheken (Bücher- und Lesehallen), ihre Einrichtung und
Verwaltung. Samml. (Göschen 332.)

Magyar Minerva. A magyarországi múzeumok és könyvtárak címkönyve. Bp.:
Athenaeum 1904.

3. KÖNYVÉSZET

a) *Bibliográfiák.* — A magyar és a legfontosabb külföldi egyetemes és
nemzeti bibliográfiák és bio-bibliográfiák. A nevezetesebb magyar speciális
bibliográfiák, könyvkereskedői jegyzékek és könyvtárkatalógusok. Bibliográfiai
folyóiratok és értesítők.

Példák. — Hogyan értesülünk az újonnan megjelent német könyvekről?
— Hogyan állapítja meg egy 1859-ben megjelent magyar könyv pontos címét?
— Van-e a Petriknek tárgymutatója? Mi helyettesíti azt némileg? — Mit
tartalmaz a Magyar Könyvkereskedők Évkönyve? — Mely magyar szakfolyó-
iratoknak van rendszeres bibliográfiai rovatuk? — Mely napilapok kritikai
rovata méltó figyelemre? — Hogyan keresné meg ezeket: Grünwald Béla
munkáit a magyar közigazgatásról? Kossuth Lajos beszédeit? Arany Toldijá-
nak jegyzetes kiadását? — Hogyan állapítaná meg, hogy Deák Ferenc beszé-
deinek megjelent-e valamilyen gyűjteménye? — Mit tenne, ha egy olvasó az
Osztrák-magyar bankról kérne munkákat? Vagy a nemzetiségi kérdéssről? —
Hogyan állapítja meg, hogy Földes Társadalmi gazdaságtanának melyik az
utolsó kiadása? — Hol keresné Metternich életrajzát? Carnegie mun-
káit? — stb., stb.

Segédkönyvek

Pallas nagy lexikona. 10. kötet: Könyvészet.
 Meyers Grosses Konversations-Lexikon. Bd. 2.: Bibliographie.
 Graesel. Handbuch der Bibliothekslehre. Leipzig 1902. (2. Anhang: Bibliographische Literatur, 493—507. 1.)
 Magyar Könyvkereskedők általános könyvjegyzéke.

b) *Kézikönyvek és segédkönyvek.* (Reference books.) — A fontosabb magyar és külföldi általános enciklopédiák. A magyar szaklexikonok. A külföldi társadalomtudományi lexikonok. Általános statisztikai évkönyvek, pénzügyi kompaszok, címárak, helységnévtárak. A nagyobb államok statisztikai évkönyvei. A magyar törvény-, rendelet- és döntvénygyűjtemények. A fontosabb magyar társadalomtudományi kézikönyvek.

Példák. — Mi a különbség a német Konversations-Lexikonok és az Encyclopaedia Britannica szerkezete közt? — Nevezze meg a még forgalomban lévő magyar lexikonokat? — Mikor jelent meg a Közgazdasági lexikon? — Milyen adatokat tartalmaz a góthai almanach? — Hol keresné meg a magyar munkásbiztosításra vonatkozó törvényeket és rendeleteket? A véderőjavaslat indokolását? — Hogyan állapítja meg, hogy Sajószentpéteren van-e táviró-hivatal? — Hol keresné egy külföldi tudományos intézet címét? Magyar hatóságát? Szolnok-Dobokamegye főispánjának nevét? — Melyek a budapesti egyetemen használt közjogi kézikönyvek? — stb., stb.

Segédeszközök

Addig is amíg a Fővárosi könyvtár előkészületben levő munkálata: Társadalomtudományi munkák kézikönyve, megjelenik, igen ajánlatos valamely tudományos könyvtár, például a Fővárosi könyvtár kézikönyvtárát megismerni. Ajánlható továbbá a Pallas és a Meyer lexikon Enciklopédia cikke.

Katalog der Handbibliotheken der k. k. Universitäts-Bibliothek in Wien. Wien: Gerold 1908.

Kroeger. Guide to the study and use of reference books. 2. ed. With suppl. Boston: Amer. Libr. Asso. 1908—11.

c) *Könyvek megválogatása.* — Általános irányelvek. A könyvek technikai kiállításának követelményei: papír, betűk, nyomás, illusztráció, kötés stb.

Példák. — Mit venne meg inkább: Petőfi János Vitézének első kiadását vagy az utolsót? Miért? — Szabad-e megvenni Spencert olaszul? — Milyen nyelvű könyveket szerzünk be? — Mi az előnye és mi a hátránya, ha könyvet eredeti kötésben kell megvenni? — stb., stb.

Segédkönyvek

Szabó Ervin. Általános irányelvek népkönyvtárak könyveinek megválogatására. Népművelés 2. 1907. (270—78)

Gulyás Pál. Népkönyvtári címjegyzék. Bpest: Muz. és könyvt. orsz. tanácsa 1911.

4. MAGYAR IRODALOM- ÉS TUDOMÁNYTÖRTÉNET

A jelölttől nem kívánható meg, hogy az egyes írókat vagy irányokat jellemezni vagy megítélni tudja, hanem elég, ha nevüket, fontosabb műveiket és szereplésük idejét s néhány, irodalomtörténeti szempontból jelentősebb adatát ismeri.

Fontosabb, hogy a jelölt a ma legolvasottabb, habár az irodalom és tudomány történetébe még föl nem vett szerzőkről tudjon, semmint hogy a régi írókat jól ismerje.

a) Magyar írók és irodalmi mozgalmak az irodalmi megújulás óta. Az irodalom összefüggése a politikával.

Bessenyei, Kármán, Kazinczy, Csokonai, Kölcsey, a Kisfaludyak, Berzsenyi, Katona, Vörösmarty, Bajza, Jósika, Eötvös, Kemény, Petőfi, Arany, Szigligeti, Jókai, Madách, Gyulai, Csiky, Mikszáth, Eötvös Károly, stb.

b) A mai szépirodalom.

Vajda, Reviczky, Kiss, Endrődi, Szabolcska, Herczeg, Gárdonyi, Ambrus, Ignóty, Ady, Bródy, Molnár, Lengyel, Móricz, stb. stb.

Példák. — Kik a legolvasottabb fiatal magyar költők? Novellisták, regényírók? — Soroljon fel néhány népszerű tárcairót. — Mely magyar szerzők arattak újabban nagyobb színpadi sikert? — stb., stb.

c) A magyar tudományos irodalom története.

1. *Bölcsészeti írók.* — Erdélyi, Medveczky, Böhm, Bodnár, Alexander, stb., stb.

2. *Történetírók.* — A krónikások. A XVII. és XVIII. század történetírói. Bethlen, Kemény János, Cserey, Apor, Rákóczi Ferenc, Bél, Pray, Katona, Engel, Fessler, Fejér, Horváth, Szalay, Salamon, Teleki, Szilágyi, Pauler, Thaly, Ballagi, Marczali, Márki, Acsádi, stb., stb.

3. *Irodalomtörténészek és kritikusok.* — Bajza, Toldy, Gyulai, Greguss, Erdélyi, Beöthy, Rákosi, Péterfi, Heinrich, stb., stb.

4. *Politikai írók.* — Széchenyi, Kossuth, Eötvös, Deák, Kemény, Grünwald, Szilágyi, Beöthy Ákos, ifj. Andrassy Gyula, Apponyi és a többi, a közelmúltban vagy ma szereplő publicista.

5. *Társadalomtudományi írók.* — Berzeviczy Gergely, Széchenyi, Eötvös, Szalay, Beöthy Leó, Pulszky Ákos, Concha, Pikler, Kautz, Fényes, Keleti, Körösy, Földes, Láng és a többi ma legolvasottabb szociológus és közgazdász.

6. *Természettudományi írók.* — Fizikusok, matematikusok, csillagászok: Bolyai, Eötvös Loránt, König, Konkoly-Thege, Heller stb. — Kémikusok: Than, Wartha, Ilosvay, Liebermann, stb. — Fiziológusok: Klug, Apáthy, Tangl, stb. — Etnografusok: Körösi-Csoma, Vámbéry, Hunfalvy, Herman Antal, Kuun Géza, Vikár, stb. — Geografusok, meteorológusok: Czirbusz, Cholnoky, Kövesligethy, Konkoly-Thege, Lóczy, Havass, Róna, stb. — Leíró természettudományi írók: Herman Ottó, Szabó József, Méhely, Vangei, Entz, Krenner, Mágócsy, Chernel, Daday, Török Aurél, stb.

7. *Orvostudományi írók.* — Semmelweis, Mihálkovits, Tanhoffer, Lenhossék, Preisz, Pertik, Korányi, Laufenauer, Fodor, Chyzer, Farkas stb., stb.

8. *Művészeti írók.* — Szana, Pasteiner, Térey, Lyka, Lázár, Radisich, Györgyi, stb., stb.

Példák. — Ki adja elő a budapesti egyetemen a világtörténelmet, a magyar történelmet, a német irodalomtörténetet? stb. — Ki a magyar közjog tanára? — Ki írt magyar nyelven olasz irodalomtörténetet? — Milyen magyar irodalomtörténet a legelterjedtebb? — Ki szerkesztett nagy magyar világtörténelmet? — stb., stb.

Tan- és segédkönyvek

Beöthy Zsolt. A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése. 1—2. k. 10. kiad. Bpest: Athenaeum 1910.

Gaal Mózes. A magyar irodalom története. (Tudományos zsebkönyvtár. 4.)

Bartha József. A magyar művelődés. (Tud. zsebk. 100.)

Szinnyei J. Magyar írók élete és munkái. Bpest: Hornyánszky 1891 — .

5. TÁJÉKOZOTTSÁG A KÖZÉLET ÜGYEIBEN

Az átlagos magyar újságolvasó színvonalát megütő politikai, közgazdasági, földrajzi, kulturális stb. ismeretek.

Példák. — Sorolja fel a magyar politikai pártokat és mondja meg, miben különböznek egymástól. — Kik a függetlenségi párt, a szociáldemokrata párt stb. vezető emberei? — Mi a kiegyezés? — Kik az agráriusok? — Mire szolgál a főzse? — Ki tartja fenn az operát? — Miféle művészeti irányok vannak Magyarországon? — Miért kívánják az iskolák államosítását? — stb. stb.

Mi a Balkán-kérdés? — Kik foglalkoznak minálunk a Balkánnal? — Kik agítálnak Amerikában a trösztök ellen? — Vannak-e Európában nem alkotmányos államok? — Melyek az európai köztársaságok? — Melyek a legfontosabb angol gyarmatok? — Vannak-e az Osztrák-magyar monarchiának gyarmatai? — stb., stb.

Segédeszközök

Cseh Lajos. Világtörténelem. 3. rész. (Tud. zsebk. 94.)

Csiky Kálmán. Magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézikönyve tanítóképezdek számára. 10. kiad. Bp.: Athenaeum 1911.

Groth & Bayer. Politisch-wirtschaftliches Konversations-Lexikon. Stuttgart: Levy & Müller 1911.

Különböző pártállású napilapok rendszeres olvasása és kétség esetén valamely lexikon lapozása.

6. NYELVISMERETEK

Egy idegen nyelvből könnyű szöveg fordítása magyarra, szótár nélkül.

A jelöltet kívánságára több nyelvből is meg kell vizsgálni, s az eredményt, ha kedvező, a bizonyítványban föl kell tüntetni.

KÖZÉPFOKÚ VIZSGA

13. §. — A középfokú vizsga célja, hogy a jelölt műveltségéről, elméleti és gyakorlati iskolázottságáról és ítélőképességéről nyújtson képet. A vizsgát ezért nem kérdés és felelet, hanem inkább beszélgetés (kollokvium) formájában kell lefolytatni.

14. §. — A középfokú vizsga felőleli az alsó fokúnak egész anyagát, de azon túlmege és bővebb és rendszeresebb ismereteket tételez föl.

A) ÍRÁSBELI RÉSZ

1. DOLGOZAT

Az 5. §. 2. d) pontjában követelt értekezésen kívül, annak megállapítására, hogy a jelölt a tudományos munka technikájában jártas-e, a vizsgáló bizottság a 10. §-ban felsorolt minden egyes vizsgatárgyból két-két kérdést tűz ki, amelyekből összesen kettőt, de nem egy vizsgatárgyból valókat, a Fővárosi könyvtár helyiségében, felügyelet alatt, de segédkönyvek igénybevételének jogával, 3—3 óra alatt ki kell dolgozni.

Ha a jelölt a könyvtári vizsga anyagának körében irodalmi működésre hivatkozhat, csak egy dolgozatra kötelezhető.

Példák. — 1. — A könyvtár ügyeiben a közgyűlés és a tanács funkcióit a törvényhozóéhoz, a könyvtári bizottságait az országos tanácsokéhoz, a könyvtárosait a végrehajtó hatalomééhoz lehet hasonlítani: illusztrálja ezt mindenik működésének jellemzésével.

Fiókkönyvtár alapítása, építése, berendezése és felszerelése.

2. — Budapest szabadoktató intézményei a könyvtárral való együttműködés lehetőségei szempontjából.

Hogyan módosulna a könyvek válogatásának kérdése, ha a Fővárosi könyvtár dotációját a felére szállítanák le?

Lényeges különbségek a porosz és az amerikai-angol katalogizáló szabályzat közt.

Rendezze el báró Eötvös József munkáit a betűrendes és a szak-katalógus számára.

Határozza meg a következő kérdések helyét és vonatkozásait a Tizedes rendszerben: Román kérdés, Eugénika, Magyar gyermekmenhelyek, Szociális mozgalmak a régi Görögországban, Házközösség, Forgalmi illetékek Franciaországban és Olaszországban, Tandíjmentesség, Perzsia politikai földrajza, Metternich és a magyar nyelv jogai, Természetes kiválasztás a társadalomban, A középkori franciaság.

3. — Nevezzen meg bibliográfiákat a fent felsorolt kérdésekhez és jellemezze azokat.

A bibliográfiák gyakorlati értéke a könyvek megválogatásában.

A magyar szaklexikonok története és jellemzése.

4. — Újabb magyar irodalmi irányok.

Irányok és iskolák a magyar társadalomtudományban.

A természettudományok története Magyarországon.

2. KATALOGIZÁLÁS

Tíz, különböző nyelvű munka közül nyolcnak katalogizálása és osztályozása a Fővárosi vagy más tudományos könyvtár szabályai szerint.

3. FORDÍTÁS

Közepes nehézségű szöveg fordítása magyarra két modern nyelvből, melyek közül egynek a németnek, franciának vagy angolnak kell lennie, szótár segítségével.

Fordítás magyarból idegen nyelvre, vagy kettőnél több nyelvből magyarra, vagy egészben vagy részben szótár nélkül a jelölt előnyére számít.

4. KÖNYVTÁRÍRÁS, GÉPÍRÁS

Gyorsírás a jelölt javára tudandó be.

B) SZÓBELI RÉSZ

1. KÖNYVTÁRTAN

Az alsó fokú vizsga anyagán kívül különösen a legnagyobb külföldi könyvtárak története és szervezete. A német és az angol népművelő intézmények ismerete. Könyvtári mozgalmak okai és tendenciái Magyarországon és a külföldön. A könyvtártan irodalma.

Segédkönyvek

Bostwick, A. E. The American public library. New York: Appleton 1910.

Brown, J. D. Manual of library economy. 2. ed. London: Libraco 1907.

Brown J. D. Guide to librarianship. London: Libraco 1909.

- Meyer, A. B. Amerikanische Bibliotheken und ihre Bestrebungen. Berlin: Friedländer 1906.
 Morel, Eug. La librairie publique. Paris: Colin 1910.
 Szabó Ervin. Emlékirat községi nyilvános könyvtár létesítéséről Budapesten. Bpest 1910.
 Stern, Jos. Wiener Volksbildungswesen. Leipzig: Diederichs 1910.
 A szabad tanítás Pécsen 1907-ben tartott magyar országos kongresszusának naplója. Bpest: Franklin 1908.

2. KÖNYVTÁRI GYAKORLAT

Az alsó fokú vizsga anyagán kívül a vizsgálat főként az *a), b), c), g)* és *h)* pontok tekintetében lép föl magasabb követelményekkel.

Ad *a)* A kézikönyvtár, kölcsönkönyvtár, olvasóterem, stb. szervezete, berendezése, kellékei. Nyomtatványok, statisztikák, jelentések, olvasók és kölcsönzők nyilvántartása. Mindennapi munkarend. Fiók- és gyermekkönyvtárak speciális szervezeti és igazgatási elvei. Speciális gyűjtemények kezelése.

Ad *b)* Az olvasók támogatásának összes ismert módszerei. Fölvilágosító iroda. Kézikönyvtár anyaga. Szabadiskolai és egyetemi előadások. Előadások a könyvtár anyagáról. Előadások egyes könyvekről, írókról. A könyvtárkatalogusok, bibliográfiák és tárgymutatók használatának tanítása az iskolában. Könyvkiállítások, múzeumok. Nem nyilvános, de külön engedéllyel hozzáférhető könyvtárak.

Ad *c)* A budapestiekén kívül a nagyobb vidéki könyvtárak.

Ad *g)* A katalógus célja. Összes formái: szerző, tárgy, cím, szótár, rendszeres stb. katalógus.

Nemzeti és nemzetközi katalogizáló szabályzatok.

Szerzős címek: Egyéni, társ, névtelen, álnevű, testületi stb. Tárgyi címek: Gyűjtemények, évkönyvek, sorozatok stb. Indexek.

A címmásolatok fogalmazása, formája, pontozás, elrendezés. Rövidített cím. Bibliográfiai fölvétel.

A katalógus készítése és elrendezése. Kéziratban. Sajtó alá. Betűfajok. Korrektura. Tipográfiai elrendezés.

Ad *h)* Az osztályozás logikai alapjai. Logikus és mechanikus rendszerek. Terminológia. Jelzések (szignaturák).

A modern ismeretek osztályozásának fő szempontja: az átlagos olvasó lélektana. A könyvek osztályozása különbözik a tudományétól. Az osztályozás határai. A legelterjedtebb rendszerek alapelvei és kritikája.

Segédkönyvek

- Unger, A. W. Wie ein Buch entsteht? (Aus Natur u. Geistesw. 175.)
 Weise, A. Schrift- und Buchwesen in alter und neuer Zeit. (Aus Natur & Geisteswelt, 4.)
 Dana, J. C. Modern American library economy. Woodstock 1909.
 Kollányi Fer. A Magyar nemzeti múzeum Széchenyi országos könyvtára. 1802—1902. 1. k. Bp. 1905.
 A Magyar nemzeti múzeum könyvtára. (1802—1895). Bp.: Athenaeum 1896.
 Máté S. A bpesti magy. kir. tud. egyetem könyvtára. Bp.: Egyet. ny. 1896.
 Az egyes könyvtárakról szóló jelentések a Magyar Könyvszemlében és a Múzeumi és Könyvtári Értesítőben.

- Cockerell, D.: Der Bucheinband und die Pflege des Buches. Leipzig: Seemann 1902.
 Czakó Elemér. A könyvnyomtatás és könyvdiszítés iparművészete. Bpest: Athenaeum 1902.
 Gulyás Pál. A könyvkötés technikája. Bp.: Athenaeum 1904.
 American library association. Catalog rules. Boston 1908.
 Instruktionen für die alphabetischen Kataloge der preussischen Bibliotheken. 2. Aufl. Berlin: Behrend 1909.
 Brown, J. D. Subject classification. London: Libraco Ltd. 1906.
 Cutter, C. A. Expansive classification. New York: Library bureau 1910.
 Junker. Die Dezimalklassifikation. Wien 1907.
 Institut intern. de bibliographie. Abrégé de la classification bibliographique décimale. Bruxelles 1911.

3. KÖNYVÉSZET

A vizsgálat arra is kiterjed, hogy a jelölt a bibliográfiákat nemcsak megnevezni, hanem értékelni is tudja-e? Bibliográfiák szerkesztésének elvei és technikája.

Ad *a*) A magyaron kívül a német, francia, angol, amerikai és olasz általános könyvészeti munkák és folyóiratok, speciális bibliográfiák, könyvkiadói, könyvkereskedői, antikvárius és könyvtárkatalogusok. Bibliográfiai intézetek.

Ad *b*) A német, francia, angol, amerikai és olasz szaklexikonok, törvény- és rendeletgyűjtemények, nagy kézikönyvek és gyűjtemények.

Ad *c*) Elméleti szempontok a könyvek megválogatásában: műveltségi, politikai, erkölcsi stb. irányelvek. Különböző jellegű könyvtárak válogatásának különböző elvei. Mintakatalogusok és egyéb segédeszközök: könyvtárkatalogusok, kritikai folyóiratok, recenziók bibliográfiái, stb.

Segédkönyvek

- John Crerar Library. List of bibliographies of special subjects. Chicago 1902.
 John Crerar Library. A list of cyclopaedias and dictionaries. Chicago 1904.
 Michels, Rob. Über die Arbeitsmittel zur Herstellung bibliographischer und historischer Schriften über die moderne Arbeiterbewegung. Archiv f. Sozialwiss. 32. 1911.
 Sombart, Werner. Der bibliographische und literarisch-kritische Apparat der Sozialwissenschaften. Archiv f. Sozialwiss. Bd. 19, 1904.
 Warnotte, D. Les sources bibliographiques de la documentation sociologique. Institut Solvay, Bulletin mensuel. No 1—2. 1910.
 Musterkatalog für Volks- und Jugendbibliotheken. Leipzig: Spamer 1911.
 Naturwissenschaftliche Bücherei. Ein Musterkatalog und Ratgeber auf dem Gebiete der Naturwissenschaften und der mit ihnen verwandten Disziplinen. Stuttgart, Kosmos 1911.
 Wiener Volksbildungsverein. Verzeichnis populär-wissenschaftlicher Werke. Wien 1911.
 Schleicher frères. Librairie rationaliste. Paris 1907.

4. IRODALOM- ÉS TUDOMÁNYTÖRTÉNET

A jelölt által választott egy tudományágban (pl. Ismeretelmélet, Lélektan, Elméleti szociológia, Szociálpolitika, Demológia, Gazdaságpolitika, Fizikai földrajz, Pedagógia, Iskolaügy, Etnológia, Antropológia, Közegészségügy, Technika stb. stb.) a magyar és német nyelvű irodalom alapos ismerete. Ezen kívül a rokon tudományágak irodalmában általános tájékozottságról kell tanúságot tennie.

Az irodalomtörténeti ismereteket nem korszakok jellemzésével, életrajzok előadásával, hanem még ma is olvasott nevezetesebb irodalmi művek méltatásával kell igazolni; ellenben a modern szépirodalom ismerete az egyes írók és irányok jellemzésére is kell hogy kiterjedjen.

Példák. — Miért olvassák még ma is Don Quijoteot, a Divina Comédiát? — Herczeg Ferenc jelentősége az új magyar irodalomban. — Mit tud a magyar naturalistákról? — stb., stb.

Tan- és segédkönyvek

- Eisler, Rud. Geschichte der Wissenschaften. Leipzig: Weber 1906.
Schleicher Frères. Librairie rationaliste. Paris 1907.
Ewers, H. Führer durch die moderne Literatur. Berlin: Globus 1910.
Heinrich G. (szerk.) Egyetemes irodalomtörténet 1—4. Bp: Franklin.
Sime, J. A német irodalom története. Bp.: Athenaeum 1892.
Heinemann. Die deutsche Dichtung. Leipzig: Kröner 1910.
Weitbrecht, Karl. Deutsche Literaturgeschichte des 19. Jahrhunderts. T. 1—2. (Samml. Götschen, 134—5.)

5. TÁRSADALOMTUDOMÁNYI, POLITIKAI ÉS KÖZJOGI ALAPISMERETEK

Az alább felsorolt tudományágak egyikéből a jelöltnek részletesebb, a többiből csak vázlatos ismeretekkel kell bírnia. A főszű nem az elméleti, hanem a gyakorlati ismereteken nyugszik.

a) *Társadalomtudomány.* — Tárgya, feladata. Kezdetleges társadalmi alakulatok. Primitív népek. Társadalmi képződmények: Gazdaság, Tulajdon, Család, Faj, Osztályok, Állam, Vallás, Erkölc, Jog, Nyelv, Tudomány, Művészet. Társadalmi lélektan.

Tan- és segédkönyvek

- Collins F. Howard. Spencer Herbert szinhetikus filozófiájának kivonata. Bpest: Grill K. 1908. — 4. rész: A szociológia alapelvei. 389—617. l.
Haberlandt, Mich. Völkerkunde. (Samml. Götschen, 83.)
Hoernes, Mor. Urgeschichte der Menschheit. (Samml. Götschen, 42.)
Jászi Oszkár: Mi a szociológia? Bpest: Deutsch Zs. 1907.
Loria, Achille: A szociológia feladata és iskolái. Bpest: Grill K. 1907.
Müller-Lyer: Phasen der Kultur. München: Lehmann 1909.
Stein Lajos (szerk.) A társadalom. Bp.: Athenaeum 1908. (Műveltség könyvtára.)

b) *Közgazdaságtan, pénzügytan és statisztika.* — A termelés tényezői: föld, munka, tőke. Termelés, forgalom, fogyasztás. Mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi politika. — Költségvetés. Állami bevételek és kiadások. Állami és önkormányzati adók. — Vámügy. — A statisztika célja, módszerei és szervei.

Tan- és segédkönyvek

- Wildner Ödön. Társadalmi gazdaságtan. (Tud. zsebk. 149—50.)
Simonyi J. Kereskedelmi földrajz. Bp.: Franklin 1907.
Kovács Gábor. Pénzügytan. (Tud. zsebk. 187—8.)
Kenéz Béla. A statisztika elmélete. (Tud. zsebk. 145—6.)
Philippovich: Die Entwicklung der wirtschaftspolitischen Ideen im 19. Jh. Tübingen: Mohr 1910.

c) *Társadalmi kérdés.* — Általában. Faji, nemzeti, gazdasági, vallási, erkölcsi, nemi, nevelési, kulturális stb. kérdés. Társadalmi reform. Szociálpolitikai irányok és pártok.

Tan- és segédkönyvek

Collins F. H. (l. fent): 5. rész: Az erkölcsstan alapelvei. 621—721. l.

Szabó Ervin. A tőke és a munka harca. Bpest: Athenaeum 1911.

Magyar gazdaszövetség. Értekezések a társadalmi tudományok köréből. Bpest: Pátria 1909.

A mai Magyarország. Bp.: Deutsch Zs. 1909.

A társadalmi fejlődés iránya. Bp.: Deutsch 1905.

Tönnies, Ferd. Die Entwicklung der sozialen Frage. (Samml. Göschen, 353.)

d) *Szociálistizmus.* — Fogalma. Története. Iskolák, irányok. Pártok. Mai helyzete a kulturállamokban.

Tan- és segédkönyvek

Kovács Gábor. A szociálistizmus. (Tud. zsebk. 201—03.)

Sombart W. Szociálistizmus és szociális mozgalom. Bpest: Grill K. 1907.

e) *Politika.* — Az állam. Államformák. Alkotmányformák. Törvényhozó, végrehajtó, bírói hatalom. Önkormányzat. Szabadságjogok. — Parlamentarizmus, politikai pártok. — Aktuális kérdések és mozgalmak.

Tan- és segédkönyvek

Gratz Gusztáv. Alkotmánypolitika. (Tud. zsebk. 56.)

Varga Otto. Politikai földrajz. Bpest: Franklin 1903.

Hatschek, Jul. Allgemeines Staatsrecht. Bd. 1—3. (Samml. Göschen, 415—17.)

Halász Imre. Egy letűnt nemzedék. Bp.: Nyugat 1911.

Heigel, Karl Thdr. Politische Hauptströmungen in Europa. (Aus Natur & Geisteswelt, 129.)

Jäger, Osk. Geschichte des 19. Jahrhunderts. 1—2. (Samml. Göschen, 216—17.)

f) *Közjog.* — A magyar állam szervezetének alapelvei. Törvényhozás. Központi hatóságok. Helyi hatóságok.

A Magyarország és Ausztria közötti viszony.

Budapest szervezete.

Tan- és segédkönyvek

Balogh Artur. Magyar közjog. (Tud. zsebk. 133.)

Bárczy Istv. Előterjesztése a központi igazgatás szervezetének módosítása ügyében. Bpest: Háziny. 1911.

6. NYELVISMERETEK

Fordítás két modern nyelvből magyarra, szótár nélkül.

Ha a jelölt nagyobb nyelvismeretekről akar tanúságot tenni, a bizottság azt megállapítani tartozik.

FELSŐ FOKÚ VIZSGA

15. §. — A felső fokú vizsga célja, hogy a jelölt elméleti érzékéről és önálló tudományos munkásságra való rátermettségéről tegyen tanúságot.

16. §. — A felső fokú vizsga felöleli az alsó és a középfokú vizsga összes anyagát, de azon túl mindenre kiterjed, ami előfeltétele annak, hogy a jelölt a könyvtár tudományos bibliográfiai munkáiban részt vegyen, illetve azokat önállóan vezesse.

A) ÍRÁSBELI RÉSZ

1. DOLGOZAT

Mint a középfokon.

2. KATALOGIZÁLÁS

Mint a középfokon.

3. FORDÍTÁS

Nehezebb szöveg fordítása a német, francia vagy angol nyelvek közül kettőből, és pedig

- a) egy szövegé magyarból idegen nyelvre szótárral,
- b) egy szövegé idegen nyelvből magyarra szótár nélkül.

Fordítás mindkét nyelvre magyarból, vagy idegen nyelvből idegen nyelvre, vagy kettőnél több nyelvből illetve nyelvre, vagy szótár nélkül a jelölt előnyére számít.

B) SZÓBELI RÉSZ

1. KÖNYVTÁRTAN

Mint a középfokon.

2. KÖNYVTÁRI GYAKORLAT

Mint a középfokon.

3. KÖNYVÉSZET

Mint a középfokon.

4. IRODALOM- ÉS TUDOMÁNYTÖRTÉNET

A magyar és német irodalmon kívül a francia és angol irodalom és tudomány történetének ismerete.

5. TÁRSADALOMTUDOMÁNYI ISMERETEK

A középfokú vizsga anyagán felül a külföldi politikai, gazdasági és társadalmi mozgalmak és a nagyobb államok alkotmányjogának vázlatos ismerete.

Ezen felül a jelölt által választott bármely tudományágban való alapvető ismeretek.

6. NYELVISMERETEK

A jelölttől megkívántatik, hogy legalább egy nyugateurópai nyelven szabadon társalogni tudjon, egy másiktól szabadon fordítson.

Nagyobb nyelvismereteket a jelölt kívánságára a bizottság megállapítani tartozik.

BIZONYÍTVÁNY

17. §. — A vizsgálat lefolyásáról jegyzőkönyvet kell fölvenni és az eredményről a jelölt bizonyítványt kap. A bizonyítványt a vizsgáló bizottság minden tagja aláírja.

18. §. — A bizonyítvány az egyes tárgyakból elért eredményt három fokozatban állapítja meg; ezek: *egyhangúlag képesítettett, szótöbbséggel képesítettett és nem képesítettett.*

PÓTVIZSGA

19. §. — Aki az írásbeli vizsgán egy tárgyból nem felelt meg, azt a bizottság szóbeli vizsgálatra bocsátani tartozik, de a tárgyból tüzetesebben vizsgálja meg.

20. §. — Aki az írásbeli vizsgán egynél több tárgyból nem képesítettett avagy a szóbeli vizsgálat követelményeinek nem felelt meg, egyszer pótvizsgálatra bocsátható, melynek anyagát és határidejét a vizsgáló bizottság állapítja meg.

